

**Sambor Grucza, Agnieszka Dickel,
Urszula Burda, Paweł Szerszeń**

**LISTiG : wsparcie e-learningowe
praktyki glotto- i translodydaktycznej**

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 6,
57-72

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Sambor GRUCZA
Agnieszka DICKEL
Urszula BURDA
Paweł SZERSZEŃ
Uniwersytet WARSZAWSKI

LISTiG – Wsparcie e-learningowe praktyki glotto- i translodydaktycznej

Abstract:

LISTiG/LISST – Linguistically Smart Software System for Glottodidactics and Translation Didactics

In the didactic chain, the teacher influences the student with the help of specific utterances (here: texts) in such a way that the student develops the skills which constitute the aim of the (language or translation) competences. This means that in the process of (foreign) language and translation learning, texts constitute the key didactic material that enables the learner to develop specific competences.

Thus, the didactic chain is characterised by interactivity that takes place between the teacher and the student. When dealing with the effectivisation of the didactic process, one can pose a question if – and if yes then to what a degree and with the help of what kind of didactic platforms (tools and software) – the “teacher-student” direct interaction can be replaced with the “didactic platform-student” interaction, the latter being indirectly initiated by the teacher.

The Internet didactic modules for the purposes of teaching languages and translation have been marked by a low degree of interactivity so far. The Linguistically Smart Software System is to enable an automatic assessment of all full sentences written by the students themselves, i.e. it is marked by a much higher degree of interactivity. The System consists of standard didactic modules concerning Polish-German linguistic issues, which can be used at Polish and German universities on a large scale in order to teach a given language and translation effectively.

0.

Coraz intensywniejszy rozwój technologii informatycznych inspiruje od ponad kilkunastu już lat do podejmowania coraz to nowych wysiłków zmierzających do implementacji osiągnięć i wytworów świata techniki do praktyki dydaktycznej. Konsekwencją tych prób były początkowo (stosunkowo proste) dydaktyczne programy komputerowe. Obecnie rynek e-learningowy oferuje technologicznie wy-

soko zaawansowane platformy dydaktyczne. Możliwości wielu z nich wykraczają często poza formę standardowego wsparcia procesu nauczania i uczenia się. O ile początkowo twórcy dydaktycznych rozwiązań e-learningowych starali się dostosować je do tradycyjnych (w rozumieniu nie e-learningowych) modeli tworzenia wiedzy i/ lub umiejętności, o tyle obecnie coraz częściej autorzy nowych rozwiązań e-learningowych *expressis verbis* deklarują, że rozwiązania te powinny wymusić nowe sposoby tworzenia wiedzy i/ lub umiejętności.

Celem niniejszego artykułu jest próba przedstawienia jednej z takich platform dydaktycznych stworzonych w ramach projektu „Lingwistycznie Inteligentne Systemy Translo- i Glottodydaktyczne” (LISTiG)¹ na potrzeby dydaktyki języków obcych oraz dydaktyki translacji. Aby nieco dokładniej zobrazować innowacyjność tej platformy, jej prezentację poprzedzimy kilkoma uwagami dotyczącymi głównych założeń teoretycznych, stanowiących jej podstawę.

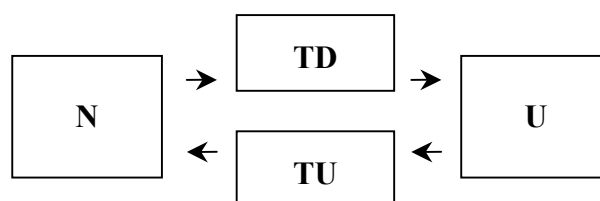
1.

Zacznijmy od tego, że nie ulega żadnej wątpliwości, iż uczenie się, bez względu na to, czy wyrażenia „uczenie się” użyjemy w znaczeniu *wytwarzanie* (potocznie: przyswajanie) *określonej wiedzy*, czy też w znaczeniu *wytwarzanie* (potocznie: przyswajanie) *określonych umiejętności/ kompetencji*, to zarówno jeden, jak i drugi akt zachodzą w mózgu osoby uczącej się. A jest tak, ponieważ każdy uczący się wytwarza sam swoje (własne) wiedze i swoje (własne) umiejętności. Z tego też powodu, wyrażenie „przekazywać wiedzę/ umiejętności” jest wielce nieprecyzyjne. Sugeruje (oznacza) ono bowiem, że zarówno wiedzę, jak i umiejętność można komuś dać (= przekazać). W rzeczywistości, w akcie potocznie nazywanym „przekazywaniem wiedzy/ umiejętności” nie zachodzi żadna czynność dawania, żadna czynność przekazywania. To, co w nim zachodzi, to wytwarzanie przez uczącego się (jego własnych) wiedz i/ lub (jego własnych) umiejętności. Inna sprawa, że wiedze i/ lub umiejętności uczącego się mogą być wytworzone na wzór i podobieństwo wiedz/ umiejętności innych osób. Mogą, ale nie muszą, ponieważ każdy wytwarza sam swoją wiedzę i swoje umiejętności, a wytwarza ją na podstawie i w ramach swoich własnych zdolności mentalnych oraz w odniesieniu do posiadanych już wiedz i umiejętności.

Oznacza to, że układ dydaktyki to taki układ, w którym nauczyciel (N) oddziałuje na ucznia (U) za pomocą określonych środków (bodźców) dydaktycznych (tu tekstów) i określonych metod dydaktycznych w taki sposób, że kształtuje u ucznia

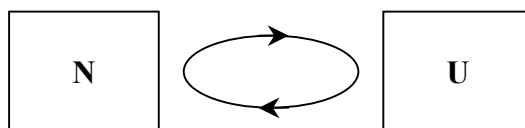
¹ Niemiecki akronim projektu: LISST – Linguistisch intelligente Softwaresysteme in Sprach- und Translationsdidaktik.

określone umiejętności, a dokładnie rzecz ujmując, oddziałuje on na ucznia tak, aby ten mógł wykształcić (zinternalizować) wiedzę/ umiejętności będące celem nauki. W przypadku układu translodydaktycznego² są to określone umiejętności translatorskie, a w przypadku układu glottodydaktycznego określone umiejętności językowe. Zarówno w przypadku nauki translacji, jak i nauki języka (każdego, nie tylko obcego) jedynym bodźcem do wykształcenia umiejętności translacyjnych/ językowych są teksty, które jako że pełnią funkcję dydaktyczną, nazywamy tu tekstami dydaktycznymi. W procesie kształtowania umiejętności translacyjnych/ językowych teksty spełniają dwojaką rolę: teksty dydaktyczne prezentują uczącemu się wzorce strukturalne dla materialnego realizowania własnych tekstów w danym języku, natomiast teksty zrealizowane przez samego uczącego się odzwierciedlają stopień opanowania już zinternalizowanych umiejętności translacyjnych/ językowych (szerzej na ten temat zob. S. Grucza 2000, 2004, 2004, 2008, 2010). Powyższe uwagi można przedstawić schematycznie w następujący sposób:

Rys. 1. (N – nauczyciel, U – uczeń, TD – tekst dydaktyczny, TU – tekst ucznia)

Oznacza to, że układ dydaktyki charakteryzuje swoistego rodzaju interakcyjność, jaka zachodzi pomiędzy nauczycielem a uczniem:

Rys. 2. Interakcyjność układu

Pytanie, jakie trzeba zadać w odniesieniu do nauczania z wykorzystaniem platform dydaktycznych, brzmi: Czy, a jeżeli tak, to w jakim stopniu można zastąpić bezpośrednią interakcją dydaktyczną „nauczyciel – uczeń” pośrednią interakcją „platforma dydaktyczna – uczeń”?

² W sprawie propozycji nazwy „translodydaktyka” zob. M. Płużyczka (2009a,b).

Rys. 3. Interakcyjność układu z wykorzystaniem platformy dydaktycznej (PD)

Ostatnie pytanie stanowi punkt wyjścia prowadzonych w Instytucie Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej³ Uniwersytetu Warszawskiego rozważań z zakresu lingwistyki stosowanej oraz badań z zakresu lingwistyki komputerowej prowadzonych w Katedrze Tłumaczenia Maszynowego⁴ Uniwersytetu w Saarbrücken oraz w Instytucie Towarzystwa Wspierania Stosowanych Badań Informacyjnych⁵. Wagę prowadzonych na płaszczyźnie międzynarodowej badań naukowych w tym zakresie doceniła także Polsko-Niemiecka Fundacja na rzecz Nauki⁶, przyznając grant badawczy na realizację projektu „Lingwistycznie Inteligentne Systemy Translo- i Glottodydaktyczne” (LISTiG) (szerzej na ten temat zob. S. Grucza 2010, S. Grucza/ P. Szerszeń/ Ch. Rösener 2011, S. Grucza/ P. Szerszeń 2012).

2.

Celem projektu „Lingwistycznie Inteligentne Systemy Translo- i Glottodydaktyczne” (LISTiG) było, po pierwsze, zaimplementowanie przez osobę prowadzącą zajęcia rozwiniętego interfejsu, który umożliwia wprowadzanie do systemu szczegółowych informacji o błędnych lub wzorcowych rozwiązaniach po to, aby można było sformułować jak najbardziej szczegółowe komunikaty zwrotne, dotyczące wprowadzonych przez studentów propozycji tłumaczenia. Po drugie, chodziło o takie rozwinięcie modułów zadań, aby ostatecznie powstało narzędzie, które można produktywnie wykorzystać w procesie glottodydaktycznym (uczenia języka), jak i procesie translodydaktycznym (uczenia translacji). W tym celu starano się zoptymalizować architekturę programu ze względu na jego efektywność oraz odpowiednio rozbudować moduły wprowadzania danych tak, aby przygotowanie przez prowadzących zajęcia kompleksowych modułów zadań możliwe było także bez specjalnej umiejętności programowania. Ponadto w ramach projektu opracowano standardowe moduły dydaktyczne z uwzględnieniem specyficznych problemów językowych/ tłumaczeniowych dla pary językowej polski-niemiecki.

³ www.ikla.uw.edu.pl

⁴ <http://fr46.uni-saarland.de/index.php?id=161>

⁵ <http://www.iai-sb.de/iai/>

⁶ www.dpws.de/ www.pnfn.pl

W ostatecznej wersji testowej programu wybrano 13 kategorii, w tym 12 kategorii gramatycznych i 1 kategorię terminologiczną. Kategorie gramatyczne nie odzwierciedlają z pewnością wszystkich problemów, z jakimi spotykają się Polacy uczący się języka niemieckiego bądź tłumaczący teksty niemieckie na język polski. Wprowadzenie do wersji testowej pełnego katalogu kategorii wykraczałoby jednak poza ramy omawianego projektu. Dlatego też, dokonując wyboru kategorii, starano się ograniczyć do najbardziej typowych zakresów problemowych. Podkreślić trzeba zarazem, że prezentowana tu platforma dydaktyczna stanowi narzędzie, które może być rozszerzane/ modyfikowane na wiele różnych sposobów, w zależności od potrzeb wynikających z charakteru konkretnego procesu/ planu dydaktycznego.

Jako pierwsza w centrum naszej uwagi znalazła się kategoria gramatyczna rodzajnika (niemieckiego), ponieważ właśnie poprawne użycie rodzajników niemieckich sprawia Polakom uczącym się języka niemieckiego ogromne trudności. Kolejne wybrane kategorie to: werbalna fraza składniowa, czasowniki posiłkowe, złożenia nominalne, tryb łączący Konjunktiv I i II (stosowany w mowie zależnej bądź w celu wyrażenia przypuszczenia, życzenia lub prośby), strona bierna, przyimki, zaimki, konstrukcje ramowe, czasowniki zwrotne, rekcja i czasy gramatyczne.

Odrębną kategorię stanowi terminologia wyabstrahowana (przykładowo na potrzeby realizacji projektu) z niemieckojęzycznych tekstów umów kupna-sprzedaży. Kategoria ta została uwzględniona, ponieważ przykład ćwiczeń terminologicznych w szczególny sposób pokazuje, jak szerokie jest spektrum dydaktycznych możliwości platformy LISTiG, tj. jak wiele różnorodnych typów ćwiczeń leksykalnych/ terminologicznych można dzięki niej opracować. Ta różnorodność jest dydaktycznie szczególnie istotna zarówno w przypadku nauczania języków specjalistycznych, jak i nauczania tłumaczenia tekstów specjalistycznych. Dodajmy też, że te zakresy dydaktyki leżą w centrum naszych szczególnych zainteresowań wynikających z profilu kształcenia akademickiego realizowanego w naszej jednostce.

System LISTiG, w odróżnieniu od tradycyjnych programów, umożliwia automatyczną ocenę wszystkich pełnych dowolnie formułowanych zdań. Jest to możliwe dzięki stworzeniu dwóch interfejsów: (1) interfejsu prowadzącego zajęcia i (2) interfejsu uczącego się. Pierwszy interfejs umożliwia prowadzącemu zajęcia wprowadzanie własnych ćwiczeń testowych. Dzięki drugiemu uczący się może rozwiązywać poszczególne zadania w dowolnym czasie i miejscu. System pracuje „krok po kroku”, tzn. po wprowadzeniu pełnego zdania, rozpoczyna się proces jego automatycznej oceny. Dodajmy, że choć system działa w parze niemiecki → polski, to program posiada polsko- i niemieckojęzyczną wersję językową (zob. www.listig.de, www.list.de). Poniżej przedstawimy główne „features” programu z obrazkami zaczerpniętymi z polskiej strony WWW.

(1) Interfejs prowadzącego zajęcia

Każdy prowadzący zajęcia dysponuje własnym loginem i hasłem.

LISTiG
Lingwistycznie Inteligentne Systemy
Translo- i Glottodydaktyczne

Start
Studenci
Prowadzący zajęcia
Projekt

Login interfejsu prowadzącego zajęcia

Nazwa użytkownika:

Hasło:

Start | Studenci | Prowadzący zajęcia | Projekt

Rys. 4. Logowanie do programu

Po zalogowaniu się do programu otwiera się strona główna. Wejście do interfejsu prowadzącego zajęcia wybiera się przez aktywowanie menu „Prowadzący zajęcia”.

Deutsch | Polski

LISTiG
Lingwistycznie Inteligentne Systemy
Translo- i Glottodydaktyczne

Start
Studenci
Prowadzący zajęcia
Projekt

Kategoria	Tytuł	Krótki opis	Opcje Dokument Nowe
Artikel	Bestimmter, unbestimmter Artikel und Nullartikel » anzeigen	Kontextabhängige Verwendung des Artikels	Usuń Edytuj Tests starten!
Funktionsverbgefüge	Funktionsverben » anzeigen	Verb mit einer Nominal- oder Präpositionalphrase als feste Einheit	Usuń Edytuj Tests starten!
Hilfsverben	Hilfsverben im eigentlichen Sinne » anzeigen	Hilfsverben im eigentlichen Sinne, die dazu dienen, verschiedene Verbformen zu schaffen	Usuń Edytuj Tests starten!

Rys. 5. Strona główna interfejsu prowadzącego zajęcia

Interfejs prowadzącego zajęcia zawiera oprócz nazw poszczególnych kategorii precyzujące je tytuły oraz krótkie opisy, jak również poszczególne opcje dokumentu. Po kliknięciu opcji „Nowe” na głównej stronie interfejsu prowadzący może wprowadzić nową kategorię bądź też dokument, zaś opcja „Edytuj” również na głównej stronie interfejsu umożliwia zmianę tytułu, krótkiego opisu oraz obszernego opisu kategorii i ćwiczeń. Nazwy kategorii oraz ich opisy można zamieścić w dowolnym języku (ponieważ grupą testową naszego programu byli studenci kierunku studiów lingwistyka stosowana ze specjalizacją język niemiecki jako język. A wszystkie opisy zostały opracowane w języku niemieckim). Natomiast po wybraniu opcji „Tytuł” na głównej stronie interfejsu prowadzący ma dostęp do umieszczonych w danej kategorii zdań, zaś po kliknięciu zawartej w nim opcji „Nowe” może wprowadzić nowe zdania; opcja „Edytuj” umożliwia mu ich zmianę.

The screenshot displays the LISTIG website interface. At the top right, there are language selection options: "Deutsch" and "Polski". The main header features the LISTIG logo, which includes a puzzle piece icon, and the full name "Lingwistycznie Intelligentne Systemy Translo- i Glottodydaktyczne". To the right of the logo is a navigation menu with the following items: "Start", "Studenci", "Prowadzący zajęcia", and "Projekt". Below the header, there is a section titled "Wybierz ćwiczenie:" with a dropdown menu currently showing "Bestimmter, unbestimmter Artikel und Nullartikel". Underneath this, the text reads "Artikel: Bestimmter, unbestimmter Artikel und Nullartikel". The "Opis:" section contains two paragraphs of German text explaining the distinction between definite, indefinite, and null articles in German and their representation in Polish.

Rys. 6. Opis zagadnienia gramatycznego

Podczas wprowadzania nowych zdań bądź ich edytowania prowadzący wpisuje zdanie oryginalne, wzorcowe i wskazówkę do rozwiązania. Może również zaznaczyć opcję „Ignoruj interpunkcję”, która wstrzymuje automatyczne sprawdzenie interpunkcji. Następnie „rozpisuje” zdanie w poszczególnych frazach, mając przy tym możliwość podania m.in. rozwiązania błędnego a także poprawnej bądź błędnej kolejności wyrazów w poszczególnych frazach. Błędne rozwiązania można opatrzyć dodatkowymi komentarzami. Informacje dotyczące sposobu opracowywania zadań zamieszczone zostały w menu „Hilfe zur Annotation”. Po jego

Powrót

Edytuj zdanie

Zdanie oryginalne: **B I U** ~~S~~ **T, T'**

Cena ropy wynosi 100 dolarów za barykę.

Rozwiązanie: **B I U** ~~S~~ **T, T'**

Der Erdölpreis beträgt 100 Dollar das Barrel.

Wskazówka do rozwiązania: **B I U** ~~S~~ **T, T'**

Bilden Sie eine Zusammensetzung und benutzen Sie keine Verben mit Präposition

Interpunktion ignorieren:

Hilfe zur Annotation ein-/ausblenden

Rozwiązanie wzorcowe

A [X]
der {Erdölpreis;Preis des Erdöls} ...

B [X]
beträgt ...

C [X]
{100;einhundert;hundert} ...

D [X]

Rozwiązanie błędne

M **F**

1. [X]
A B C D E F

2. [X]
A G C D E F H

Rys. 7. Strona edycji ćwiczeń

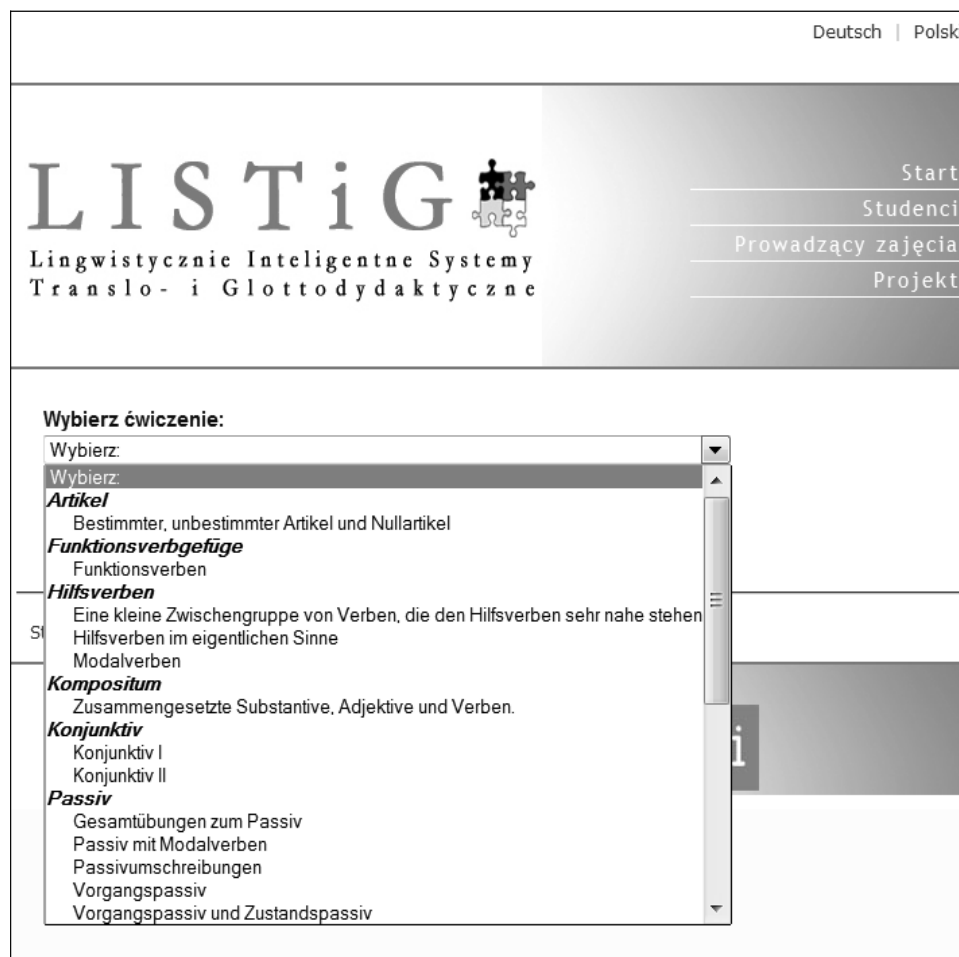
otwarciu prowadzący uzyskuje szczegółowe informacje dotyczące rozpisania zdań w poszczególnych frazach, np. informację o tym, co stanowi frazę, a co nie; jak stosować znaki interpunkcyjne; jak oznaczyć rozwiązanie opcjonalne; jak oznaczyć element frazy, który może, ale nie musi być użyty w ćwiczeniu; jak rozpisać frazy przyimkowe, bezokolicznikowe bądź zawierające czasy przeszłe; informacje dotyczące fraz błędnych i/ lub wprowadzania poprawnej bądź błędnej kolejności wyrazów w poszczególnych frazach. Język, w jakim formułowane są tego typu informacje, jest dowolny – w naszym przykładowym ćwiczeniu informacje te zostały sformułowane w języku niemieckim.

(2) Interfejs uczącego się

Po zalogowaniu się do systemu i wybraniu opcji „Studenci” otwiera się strona główna interfejsu uczącego się.

Rys. 8. Strona główna interfejsu uczącego się

Rys. 8. Strona główna interfejsu uczącego się

Uczący się widzi poszczególne kategorie i po kliknięciu wybranej zapoznaje się z jej opisem (zob. rys. 6.), a następnie wybiera zdania do tłumaczenia i wprowadza swoją wersję tłumaczenia. Po wprowadzeniu rozwiązania sprawdza je przez aktywowanie opcji „Sprawdź”, przy czym może to zrobić z lub bez opcji korekty ortograficznej i gramatycznej.

Rozszerzony interfejs prowadzącego zajęcia umożliwia wprowadzanie dodatkowych informacji, wychodzących poza opis gramatyczny i ortograficzny, dotyczących wzorów rozwiązań ćwiczeń/ zadań testowych. Dzięki temu możliwe jest udzielanie uczącemu się bardzo szczegółowych informacji zwrotnych, odnoszących się do wykonanych/ wykonywanych przez niego ćwiczeń/ zadań testowych.

In der folgenden Übung geht es darum, einen entsprechenden Artikel in den zu übersetzenden Sätzen zu verwenden. Lesen Sie bitte Lösungshinweise, bevor Sie die Übersetzung des jeweiligen Satzes anfangen!

- 1. Pan Kowalski jest zatrudniony w instytucji finansowej.
- 2. Cena ropy wynosi 100 dolarów za baryłkę.

Uruchom trace?

- 3. Podpiszemy umowę przed Wielkanocą.
- 4. Nasz partner działa w dobrej wierze.
- 5. Czy ten wynalazek znalazł zastosowanie w naszym przedsiębiorstwie?
- 6. Pracujesz w Siemensie czy w Deutsche Bank?
- 7. Notariusz Lenz już podpisał umowę.
- 8. Czy na budowę potrzeba nam jeszcze cementu i piasku?
- 9. Ten samolot to Boeing.
- 10. Musimy poprawić to sprawozdanie finansowe zdanie po zdaniu.
- 11. Inżynier Griese musi polecieć do klienta w Norwegii.
- 12. Zachowuje się jak prezes zarządu.
- 13. Karta kredytowa jest środkiem płatniczym uznanym na całym świecie.
- 14. Także gotówka jest ważnym środkiem płatniczym.
- 15. Początek produkcji jest zaplanowany na koniec roku 2020.

Rys. 9. Strona wyboru ćwiczenia

Poniżej zaprezentowano trzy przykłady informacji zwrotnych dla uczącego się: w pierwszym przykładzie informacja zwrotna o błędach generowana jest przez system automatycznie (dotyczy ona typowych błędów gramatycznych, ortograficznych); w drugim przykładzie jest informacją dodatkową wprowadzoną przez prowadzącego za pomocą opcji „Rozwiązanie błędne” znajdującej się w opcji głównej „Edytuj zdanie”; w trzecim przykładzie jest to informacja mówiąca o tym, że zdanie zostało poprawnie przetłumaczone. Dwa pierwsze rodzaje informacji wyświetlane są często jednocześnie.

Niezależnie od rodzaju wyświetlanych informacji, system pokazuje wskazówkę do tłumaczonego zdania, którą prowadzący zajęcia wprowadził, wykorzystując opcję „Wskazówka do rozwiązania”, znajdującej się w opcji głównej „Edytuj zdanie”:

Uczący się, po umieszczeniu kursora na wyświetlonej informacji zwrotnej, widzi albo informację o poprawnie rozwiązanej zadaniu (rys. 11), albo zaznaczone na czerwono błędne frazy (rys. 12). Dzięki temu uczący może skoncentrować się na analizie i korekcie błędnie przetłumaczonych fraz.

In der folgenden Übung geht es darum, einen entsprechenden Artikel in den zu übersetzenden Sätzen zu verwenden. Lesen Sie bitte Lösungshinweise, bevor Sie die Übersetzung des jeweiligen Satzes anfangen!

In der folgenden Übung geht es darum, einen entsprechenden Artikel in den zu übersetzenden Sätzen zu verwenden. Lesen Sie bitte Lösungshinweise, bevor Sie die Übersetzung des jeweiligen Satzes anfangen!

- 1. Pan Kowalski jest zatrudniony w instytucji finansowej.
- 2. Cena ropy wynosi 100 dolarów za baryłkę.

Eingabe: Der Ölpreis beträgt 100 Dollar das Barrel.
Fehlerhafte Übersetzung

- Zu umgangssprachlich
 Der Ölpreis beträgt 100 Dollar das Barrel.

Uruchoń trace?

Wskazówka do rozwiązania: Bilden Sie eine Zusammensetzung und benutzen Sie keine Verben mit Präposition

- 3. Podpiszemy umowę przed Wielkanocą.
- 4. Nasz partner działa w dobrej wierze.

Rys. 10. Pole ćwiczeń: informacja o niepoprawnie rozwiązanym zadaniu wprowadzona przez prowadzącego zajęcia

In der folgenden Übung geht es darum, einen entsprechenden Artikel in den zu übersetzenden Sätzen zu verwenden. Lesen Sie bitte Lösungshinweise, bevor Sie die Übersetzung des jeweiligen Satzes anfangen!

- 1. Pan Kowalski jest zatrudniony w instytucji finansowej.
- 2. Cena ropy wynosi 100 dolarów za baryłkę.

Eingabe: Der Erdölpreis beträgt 100 Dollar das Barrel.
Das System konnte keinen Fehler entdecken.

Der Erdölpreis beträgt 100 Dollar das Barrel.

Uruchoń trace?

Wskazówka do rozwiązania: Bilden Sie eine Zusammensetzung und benutzen Sie keine Verben mit Präposition

Rozwiązanie: Der Erdölpreis beträgt 100 Dollar das Barrel.

- 3. Podpiszemy umowę przed Wielkanocą.
- 4. Nasz partner działa w dobrej wierze.
- 5. Czy ten wynalazek znalazł zastosowanie w naszym przedsiębiorstwie?
- 6. Pracujesz w Siemensie czy w Deutsche Bank?

Rys. 11. Pole ćwiczeń: informacja o poprawnie rozwiązanym zadaniu

In der folgenden Übung geht es darum, einen entsprechenden Artikel in den zu übersetzenden Sätzen zu verwenden. Lesen Sie bitte Lösungshinweise, bevor Sie die Übersetzung des jeweiligen Satzes anfangen!

- 1. Pan Kowalski jest zatrudniony w instytucji finansowej.
- 2. Cena ropy wynosi 100 dolarów za baryłkę.

Eingabe: Der Preis pro Barrel beträgt 100 Dolar.
Fehlerhafte Rechtschreibung

- sonstiger Rechtschreibfehler

Der Preis pro Barrel beträgt 100 Dolar.

Uruchom trace?

- 3. Podpiszemy umowę przed Wielkanocą.
- 4. Nasz partner działa w dobrej wierze.
- 5. Czy ten wynalazek znalazł zastosowanie w naszym przedsiębiorstwie?
- 6. Pracujesz w Siemensie czy w Deutsche Bank?
- 7. Notariusz Lenz już podpisał umowę.
- 8. Czy na budowę potrzeba nam jeszcze cementu i piasku?
- 9. Ten samolot to Boeing.
- 10. Musimy poprawić to sprawozdanie finansowe zdanie po zdaniu.
- 11. Inżynier Griese musi polecieć do klienta w Norwegii.
- 12. Zachowuje się jak prezes zarządu.
- 13. Karta kredytowa jest środkiem płatniczym uznanym na całym świecie.
- 14. Także gotówka jest ważnym środkiem płatniczym.
- 15. Początek produkcji jest zaplanowany na koniec roku 2020.
- 16. Spowolnienie wzrostu gospodarczego ma wymiar ogólnosiwiatowy.

Rys. 12. Pole ćwiczeń: informacja o niepoprawnie rozwiązanym zadaniu

4.

W końcowej fazie projektu przeprowadzono testy z grupą studentów dysponujących już pewnym doświadczeniem w tłumaczeniu tekstów. Celem było nie tylko sprawdzenie, jak funkcjonuje system, jakie trudności mogą mieć uczący się, korzystając z niego, jak szybko poznają zasady pracy z platformą, lecz także to, jak oceniają system.

Większość studentów wyraziła się pozytywnie o przydatności programu w dydaktyce tłumaczenia. Dość szybko uczący się byli w stanie opanować zasady pracy z LISTiG. Za wadę uznali jednak konieczność uważnego przeczytania opisu w poszczególnych kategoriach w celu poprawnego przetłumaczenia zdania. Jednym z założeń programu jest jednak, aby uczący się nie tylko ćwiczyli umiejęt-

ności tłumaczeniowe, stosowali odpowiednie struktury gramatyczne i posługiwali się właściwymi terminami, lecz również przyswajali wiedzę, na podstawie której wytwarzają w/w umiejętności. Zapoznanie się z opisami konkretnych problemów gramatycznych i terminologicznych prowadzi przecież nie tylko do internalizacji konkretnej wiedzy, ale także do internalizacji konkretnych umiejętności językowych i/ lub translacyjnych.

Inna uwaga studentów dotyczyła zbyt ogólnikowego komunikatu o popełnionym błędzie „Dieses Wort haben Sie hinzugegedichtet” w pierwszej wersji programu. Ich zdaniem komunikat ten odnosił się nie tylko do błędów semantycznych, lecz także np. ortograficznych. Uwagę tę uznaliśmy za zasadną i uszczegółowiliśmy komunikaty dotyczące rodzaju popełnianego błędu. W poprawionej wersji informacja dotycząca „usunięcia” błędu jest bardziej precyzyjna, np. „Verwenden Sie ein anderes Substantiv”.

Inne spostrzeżenie, jakie wyłoniło się w wyniku przeprowadzonej analizy uwag studentów testujących program, dotyczyło tego, że niektóre błędy w tłumaczeniu były konsekwencją albo nieprzeczytania, albo nieuważnego przeczytania wskazówki dotyczącej rozwiązania zadania – wskazówki te określają, w jaki sposób wykonać dane zadanie, np. użyć konkretnych wyrazów bądź struktur gramatycznych.

Część studentów zwracała uwagę na dużą wariantywność tłumaczenia. Inni uznali, że program nie uwzględnia wszystkich poprawnych ekwiwalentów zdaniowych. Celem opracowanego programu jest jednakże zaoferowanie prowadzącym zajęcia takiego narzędzia, które zawęzi możliwości poprawnego rozwiązania zadania do ustalonych przez nich wcześniej konkretnych opcji rozwiązania zdania. Chodzi o to, aby studenci „zmuszeni” zostali do wyboru/ znalezienia tej, a nie innej opcji rozwiązania zadania. Szczególnie istotne jest to przypadku dydaktyki języków specjalistycznych oraz dydaktyki tłumaczenia tekstów specjalistycznych.

Generalnie jednak opinie dotyczące walorów dydaktycznych i łatwości używania programu oraz jego grafiki, jakie zostały wyrażone przez studentów w przeprowadzonej po teście ankiecie, są jak najbardziej pozytywne.

W październiku 2012 roku zorganizowaliśmy kończący projekt workshop, którego celem było z jednej strony zaprezentowanie podstaw teoretycznych i informatycznych programu LISTiG, a drugiej poddanie go testowi przez prowadzących zajęcia. W warsztatach udział wzięło 12 pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej, którzy na co dzień prowadzą zajęcia z praktycznej nauki języków (w tym specjalistycznych) i/ lub zajęcia z dydaktyki translacji tekstów specjalistycznych. Żadna z osób nie miała wcześniej możliwości zapoznania się z programem. Do testu zaproszeni zostali nie tylko germaniści, ale także angiści i rusycyści, posiadający bardzo dobrą znajomość języka niemieckiego.

Warsztaty trwały 2 godziny i składały się z dwóch części. W pierwszej, trwającej około godziny, uczestnicy pracowali indywidualnie z interfejsem studenta, tłumacząc zdania i sprawdzając je w programie. Po wdrożeniu się w pracę jeden z uczestników

został poproszony o zaprezentowanie na forum efektów swojej pracy. W drugiej części uczestnicy testowali interfejs prowadzącego zajęcia. Współtwórcy programu LISTiG wyjaśnili najpierw, w jaki sposób należy korzystać z tego interfejsu, pokazując krok po kroku, jak wykonywać poszczególne operacje, po czym uczestnicy rozpoczęli samodzielną pracę zgodnie z uzyskanymi informacjami i wskazówkami. Uczestnicy warsztatów po zalogowaniu się w programie opracowywali własne kategorie i wprowadzali do nich własne zdania, ucząc się dokonywania opisów kategorii, rozpisywania poszczególnych fraz, wprowadzania informacji o błędnym tłumaczeniu, kolejności elementów każdego zdania oraz wskazówek do rozwiązania. W trakcie warsztatów uczestnicy mogli przekonać się, że nie potrzebują wiedzy programisty, aby samodzielnie przygotować poszczególne zadania.

Wszyscy uczestnicy warsztatów podkreślili, że pełną wartość dydaktyczną system uzyskałby, gdyby został rozszerzony o możliwość wykonywania zadań z języka niemieckiego na polski. Wykonanie tego zadania jest, choć pracochłonne, to jednak możliwe, bowiem w gruncie rzeczy oznaczałoby to przeprowadzenie analizy morfosyntaktycznej języka polskiego. Oczywiście ostateczna sprawność dydaktyczna systemu oceniona zostanie w codziennej praktyce glotto- i translodydaktycznej.

5.

Program LISTiG umożliwia samodzielne jego rozwijanie i uzupełnianie przez pracowników naukowo-dydaktycznych. To daje tak studentom, jak i młodym naukowcom niepowtarzalną możliwość samodzielnego tworzenia własnych modułów dydaktycznych, bez konieczności posiadania umiejętności programistycznych. Mamy nadzieję, że program przyczyni się do tworzenia zupełnie nowych i innowacyjnych kontekstów oraz form dydaktycznych.

Dzięki implementacji rozwiniętego możliwie intuicyjnego interfejsu prowadzącego zajęcia umożliwiającego w najprostszy sposób samodzielne wprowadzanie wzorcowych i błędnych rozwiązań oprogramowanie będzie można przekazać do użytkownika wszystkim jednostkom uczestniczącym w projekcie.

BIBLIOGRAFIA

- GRUCZA, S. (2000), *Kommunikative Adäquatheit glottodidaktischer Texte – Zur Kritik des Authentizitätspostulats. Adekwatność komunikacyjna tekstów glottodydaktycznych. Krytyka tzw. postulatu autentyczności*, (w:) Deutsch im Dialog. Niemiecki w Dialogu. 2. 73–99.
- GRUCZA, S. (2004a), *Adaptacja tekstów specjalistycznych w dydaktyce translacji*, (w:) M. Piotrkowska (red.), *Język Trzeciego Tysiąclecia. II (Język a komunikacja 8)*. Kraków. 407–415.

- GRUCZA, S. (2004b), *Dydaktyka translacji. Terminologiczna preparacja dydaktycznych tekstów specjalistycznych*, (w:) J. Lewandowski (red.), *Języki Specjalistyczne 4: Leksykografia terminologiczna – teoria i praktyka*. Warszawa. 243–267.
- GRUCZA, S. (2008), *Instrumentalisierung von (Fach)Texten in der Ausbildung von (Fach)Übersetzern und (Fach)Dolmetschern – Grundannahmen*, (w:) I. Bartoszewicz, J. Szczek, A. Tworek (red.), *Fundamenta linguisticae*. Wrocław/ Dresden. 299–310.
- GRUCZA, S. (2010), *Nowe platformy dydaktyczne: Lingwistycznie Inteligentne Systemy Translacji i Glottodydaktyczne (LISTiG)*, (w:) *Lingwistyka Stosowana/ Applied Linguistics/ Angewandte Linguistik*. 3. 167–176.
- GRUCZA, S./ P. SZERSZEŃ/ CH. RÖSENER (2011), *Linguistisch Intelligente Softwaresysteme für die Sprach- und Translationsdidaktik (LISST)*, (w:) F. Grucza (red.), *Die Deutsche Sprache, Literatur und Kultur in (deutsch–polnischer) Interaktion*. Warszawa (w druku).
- GRUCZA, S./ P. SZERSZEŃ (2012), *Potencjal dydaktyczny platform i programów e-learningowych*, (w:) *Studia Niemcoznawcze. Studien zur Deutschlandkunde*. XLIX. 609–626.
- HALLER, J. (2004), *Sprachtechnologie: Reale Lösungen und Zukunftsvision*, (w:) MDÜ. 3/04. Berlin. 46–47.
- HALLER, J. (2007), *Elektronischer Tutor – Intelligente Werkzeuge für computerunterstütztes Fremdsprachen–Lernen*, (w:) J. Roche (red.), *Fremdsprachen lernen medial, Kommunikation und Kulturen*. Bd. 5. Berlin. 72–88.
- MAAS, H. D./ CH. RÖSENER/ A. THEOFILIDIS (2009), *Morphosyntactic and Semantic Analysis of Text: The MPRO Tagging Procedure*, (w:) *Communications in Computer and Information Science* 1, Vol. 41. State of the Art in Computational Morphology. 76–87.
- MARCHWIŃSKI, A. (2010), *O pewnym aspekcie dydaktyki translacji*, (w:) S. Grucza, A. Marchwiński, M. Płużyczka (red.), *Translatoryka. Koncepcje – Modele – Analizy*. Warszawa. 339–348.
- PLUŻYCZKA, M. (2009a), *Dydaktyka translacji – rozważania terminologiczne*, (w:) *Przegląd Glottodydaktyczny*. 26. 195–200.
- PLUŻYCZKA, M. (2009b), *Dydaktyka translacji tekstów specjalistycznych – aspekt metodyczny*, (w:) A. Waszczuk-Zin (red.), *W kręgu problematyki technolektalnej*. Warszawa. 285–312.
- RÖSENER, Ch. (2005), *Die Stecknadel im Heuhaufen. Natürlichsprachlicher Zugang zu Volltextdatenbanken*. Frankfurt/ M.
- RÖSENER, Ch. (2007), *On-line training for translators and interpreters – a future perspective*, (w:) R. Dimitriu, K.-H. Freigang (red.), *Translation technology in translation classes*. Iasi. 149–160.
- RÖSENER, Ch. (2009), *A linguistic intelligent system for technology enhanced learning in vocational training – the ILLU project*, (w:) *Lecture Notes in Computer Science*. Vol. 5794. 800–805.
- SZERSZEŃ, P. (2006), *Badania z zakresu wspieranego komputerowo nauczania języków obcych w Niemczech*, (w:) *Przegląd Glottodydaktyczny*. 20. 73–87.
- SZERSZEŃ, P. (2007), *Charakterystyka wybranych klasyfikacji oprogramowania do nauki języków obcych*, (w:) *Przegląd Glottodydaktyczny*. 23. 79–93.
- SZERSZEŃ, P. (2010), *Glottodydaktyka a (hiper)teksty internetowe*. Warszawa.
- ZWIERZCHOŃ-GRABOWSKA, E. (2005), *Glottodydaktyczny potencjał Internetu. Model procesu glottodydaktycznego z jego wykorzystaniem*. Warszawa (niepublikowana rozprawa doktorska, Wydział Lingwistyki Stosowanej UW).
- ZWIERZCHOŃ-GRABOWSKA, E. (2009a), *Teksty specjalistyczne w procesie glottodydaktycznym z wykorzystaniem Internetu*, (w:) M. Kornacka, M. Górnicz (red.), *Języki Specjalistyczne 9: Wyrz – Tekst – Interpretacja*. Warszawa. 208–223.
- ZWIERZCHOŃ-GRABOWSKA, E. (2009b), *Internet w procesie glottodydaktycznym*, (w:) A. Waszczuk-Zin (red.), *W kręgu problematyki technolektalnej*. Warszawa. 428–463.